Дитяча онкологія,

її особливості, діагностика,

лікування та профілактика

Київ - 2017

По всьому світу відзначається значне зростання кількості онкологічних захворювань, в тому числі серед дітей. Дитяча онкологія - та галузь медицини, яка робить аж ніяк небезуспішні спроби протистояти сумній тенденції. Незважаючи на постійну наполегливу роботу в цьому напрямку, досі незрозумілий механізм виникнення злоякісної пухлини. В даний час все більше дослідників схиляється до думки, що провідну роль в цьому відіграє порушення імунної системи в поєднанні з генетичною схильністю. Багато в чому ці висновки зобов'язані дитячій онкології, дослідженню розвитку пухлинного процесу в дитячому віці.

Особливості дитячої онкології

Протікання дитячого онкологічного захворювання має деякі відмінності. Так, злоякісний процес в дитячому віці більш агресивний, бурхливо розвивається, проявляє себе яскравими симптомами, на відміну від дорослих, у

яких тривале захворювання протікає з мізерними симптомами або взагалі безсимптомно. Однак ця якість в дитячій онкології відноситься скоріше до позитивних, оскільки дозволяє раніше діагностувати захворювання і почати лікування. При цьому, незважаючи на свій незавершений розвиток, імунна система дитини краще справляється з хворобою. Таким чином, відмінність дитячої онкології від дорослої в тому, що пухлинні хвороби у діток протікають важче, але краще піддаються терапії, ніж у дорослих. *Найчастішими дитячими онкозахворюваннями є гострий лейкоз (рак крові) і пухлини головного мозку.* Ці хвороби, за даними світової медичної статистики, займають перше і друге місця серед всіх пухлин дитячого віку, значно випереджаючи решту пухлинної патології. Представники дитячої онкології розвинених країн з тривогою відзначають зростання цих видів захворювань у дітей, що пов'язують головним чином із забрудненням навколишнього середовища, причому не тільки хімічними відходами, а й іонізуючим випромінюванням, які, на жаль, все більше супроводжують нас у повсякденному житті. Також несуть в собі загрозу і канцерогенні добавки до промислово виготовленої їжі. Ці три види забруднення є основними мутагенними факторами, здатними викликати переродження здорової клітини в пухлинну. Враховуючи те, що перший пік і раку крові, і раку головного мозку припадає на ранній дитячий вік (від 1 до 5 років), вважають, що основна шкідлива дія мутагенних факторів припадає на період внутрішньоутробного розвитку дитини.

Це означає, що заходи профілактики дитячих онкозахворювань повинні починатися з заходів по охороні здоров'я вагітної жінки.

Діагностика

Діагностика пухлин дитячого віку дуже важка з ряду причин. Відсутність онкологічної настороги в педіатрів і, найчастіше, незнання ними ознак цих захворювань часто призводять до спізнілої діагностики пухлинного процесу. Другою важливою причиною є вікові особливості спілкування, тому що дитина не в змозі сформулювати свої скарги й відчуття. Нарешті, нерідко на перший план виступає так званий загальний пухлинний симптомокомплекс, коли при відсутності видимої пухлини розвиваються загальні ознаки захворювання (підвищення температури, анемія, втрата апетиту, млявість, схуднення, невизначені болі тощо). У пошуках більш частих у дитячому віці інфекційних та інших соматичних хвороб лікарі випускають з уваги можливість розвитку злоякісної пухлини.

Розпізнавання злоякісних новоутворень базується на уважному вивченні історії розвитку й картини хвороби, описаної батьками. Враховують усі, навіть незначні ознаки. При найменшій невідповідності клінічної симптоматики діагнозу того чи іншого терапевтичного захворювання (ревматизм, гепатит і т.д.), або не менш частого в дітей апендициту, повинна бути висловлена підозра на наявність злоякісної пухлини. Не менш ретельно проводять ручне

обстеження, особливо пальпацію живота. В останні роки в дитячій онкології широко практикують методику пальпації під міорелаксантами (препарати, що викликають повне розслаблення мускулатури й нерухомість дитини). Це надзвичайно полегшує можливість промацування невеликих і глибоко розташованих пухлин.

Особливого значення набуває гістологічне дослідження, яке нерідко є єдиним можливим методом установлення точного діагнозу. Для цього застосовують або пункції пухлини при поверхневому її розташуванні, або - при новоутвореннях внутрішніх органів - у процесі операції роблять термінове гістологічне дослідження шматочка пухлини.

Лікування

Лікування пухлин у дитячому віці в основному проводять на тих самих засадах, що й у дорослих. Доброякісні пухлини підлягають хірургічному видаленню, а для лікування злоякісних новоутворень використовують всі три методи - хірургічний, променевий і медикаментозний. Вибір методу лікування визначають суто індивідуально з урахуванням виду й поширеності пухлини, клініки протікання, віку і загального стану дитини. Найчастіше застосовується хірургічне втручання - радикальне видалення пухлини разом з ураженим органом.

Методи променевої терапії у дітей застосовують за суворими показаннями, обираючи методику, яка б допомогла уникнути ушкоджень нормальних органів і тканин, особливо легень, селезінки, статевих органів.

До променевої терапії удаються лише у визначених випадках:

а) при можливості успішного лікування пухлини чисто променевим методом без операції за умови встановлення точного діагнозу за допомогою біопсії (наприклад, при ретикулосаркомі кісток);

б) при пухлинах, схильних до рецидиву після їхнього хірургічного видалення;

в) при масивних нерухомих пухлинах, таких, що вважаються технічно невидалимими, а під впливом опромінення значно зменшуються, у зв'язку з чим з'являється можливість їх оперувати.

Особливе значення в дитячій онкології набуває метод терапії ліками. Досвід дитячих онкологічних клінік показав, що ряд протипухлинних препаратів може бути з успіхом використаний як у вигляді доповнення до хірургічного лікування, так і з метою паліативної терапії для створення світлого проміжку (ремісії), або зменшення (стабілізації) розмірів пухлини і тимчасового зняття тих важких проявів, що супроводжують пухлинний процес. Хіміотерапія іноді в сполученні з гормонотерапією в певних випадках дозволяє одержати виражений клінічний ефект - аж до повного зникнення

метастазів, гальмування росту пухлини, відновлення сил дитини і значного поліпшення загального стану.

Профілактика

Профілактика пухлин дитячого віку ґрунтується на трьох засадах:

1) виявлення сімейної схильності до деяких форм пухлин (ретинобластома, поліпоз кишечника, хондроматоз);

2) усунення всіляких шкідливих впливів (хімічних, радіаційних) на організм вагітної жінки й плоду в період його внутрішньоутробного розвитку;

3) видалення доброякісних пухлин і лікування вад розвитку, що є фоном для можливого виникнення злоякісного новоутворення (невуси, тератоми, остеохондроми).

Організаційні заходи полягають у суворому диспансерному спостереженні за дитиною з метою раннього виявлення передпухлинних або пухлинних захворювань і своєчасного їх лікування, а при неясній симптоматиці - у невідкладному направленні дитини до фахівців - дитячих онкологів.